

LUPTELE DINTRE AUSTRIECI, ROMÂNI ȘI TURCI LA 1789 ÎN ZONA ARGEȘULUI

DUMITRU V. GEORGESCU

După cum reiese din Istoria războiului – Anonimul austriac, tomul IV apărut la Viena în anul 1791¹ – aceste lupte sau confruntări consemnate de pe câmpul de luptă de ofițerii austrieci au avut loc în zona Argeșului pe itinerarul urmat de armata austriacă la 1789 prin Pasul Turnu Roșu peste Loviștea în Valea Topologului la Șuici în ziua de 17 iulie 1789; la Cepari 23 august 1789 și la Curtea de Argeș la 24 august 1789.

Lupta principală, propriu-zisă și decisivă însă a avut loc la Cepari în ziua de 23 august 1789. Despre întăritura de pământ de aici, ca o cetate de apărare făcută de români și turci se consemnează de către învățătorul Florea Rudeanu în răspunsul la chestionarul istoric și arheologic din 1871 precizând: „La întrebarea întâia s-a adevărit că în războiul ce a avut Turcia cu Austria a fost una cetate închisă cu șanțuri însă acuma nu se mai cunoaște. La întrebarea a doua, că cetatea citată mai sus, s-au aflat unde astăzi se află școala comunei și straja, însă cetatea în interior se află cultivată cu bucate. La întrebarea a treia, că acest loc se află în centrul comunei aproape de râul Topolog. La întrebarea patra, acea cetate a fost pătrată cuprinzându înăuntru două pogoane, iar pământul a fost aruncat în partea din afară șanțului; se povestește de la bătrâni. Altceva nu s-au găsit decât urme de niște cuptoare care se află tot înăuntru acelei cetăți“. Învățător Florea Rudeanu 1871 iunie 13².

Aici în Cepari unde s-a dat și lupta principală, la biserica Înălțarea Domnului făcută la 1533, de Dragomir Cepariul fratele lui Șuica Vornicul și refăcută de căpitanul Ștefan Balotă la 1752 o pisanie din 1889 consemnând reparațiile făcute arată că lupta s-a dat și „în interiorul și în jurul acestei biserici“.

¹ *Ausführliche Geschichte des Krieges zwischen Russland, Oesterreich und der Türkei*. Vol. IV, pag. 7, Viena 1791.

² Biblioteca Academiei, Mss. rom. 223, f. 229.

Deși Anonimul nu menționează și stricăciunile făcute în confruntările avute, ele sunt confirmate de alte surse fiind și evidente și inerente acelor evenimente.

Astfel la Șuici, în ziua de 17 iulie 1789, când a avut loc lupta, patrula austriacă văzând că santinela de pază s-a refugiat în biserică veche cu hramul Sf. Nicolae unde a fost urmărită și omorâtă, a produs stricăciuni acestei biserici vechi, de piatră a Șuicencilor de la începutul sec. XVI, fiind nevoie de facerea alteia noi lângă temelia celei vechi de către Ene Brătianu în anul 1792.

La Curtea de Argeș în ziua de 24 august 1789, în confruntarea ce a avut loc s-a distrus biserica de lemn a Drujeștilor făcându-se apoi alta de zid la 1793 tot de Drujești și pictată de Hagi Tudorache din București. De asemenea de atunci a rămas în ruină și biserica Sin Nicoară cu turnul descoperit, fără acoperiș. La Biserica Domnească cum scrie pe clopotul cel mare că „i s-au sfărâmat urechile de ostași“ a fost stricată și statuia lui Negru Vodă Basarab cum se menționează în istoriile vremii. La fel și la Mănăstirea Argeș au avut loc stricăciuni după cum rezultă din scrisoarea episcopului Iosif I (1793-1820) către Hagi Pop din Sibiu la 23. IV. 1799,³ cerând materiale pentru repararea acoperișului bisericii. Redăm în continuare în traducere cu copii xeroxate fragmente din istoria războiului Anonimul austriac, după anexele publicate și în Istoria românilor de V.A. Urechia în 1892,⁴ numai cele legate de localitățile amintite, unde au avut loc lupte.

ANEXE LA PAG. 271 (fragmente).

(pag. 565)

În 16 iulie Domnul Comandant al Avangardei conducea spre Turnu Roșu pe maiorul conte Wlelhorshy de Toscana Husari împreună cu domnul comandant al corpului de voluntari maiorul von Klein o patrulă, în teritoriul dușman în așa umita Pripora. Când se apropiau de acest ținut au primit vestea de la un cercetaș că dușmanul se află la Șuici. Imediat s-a hotărât să atace dușmanul, au mărșăluit toată noaptea și au ajuns în zorii zilei acolo. La biserica satului era un post de pază dușman de care a dat infanteria noastră prima dată. Paza a vrut să se salveze prin fugă în biserică dar și acolo au fost urmărit de ai noștri și împușcați. Prin aceasta a fost alarmată ceata de dușmanii din sat care numărau peste 200 de oameni. Curajoși au atacat ai noștri dușmanul și l-au obligat după o scurtă rezistență s-o ia pripit la fugă. Cavaleria a urmărit fugarii din care câți au fost ajunși, o parte au fost măcelăriți și o parte capturați. Peste 50 au rămas pe loc și 21 au căzut în mâinile alor noștri. Au căzut pradă și două

³ N. Jorga, Contribuțiuni la Istoria literaturii române vechi în veacul al XVIII și al XIX, în Analele Academiei Române, S. lit. SII, XXVII (1905-1906) pag. 220.

⁴ V.A. Urechia – Istoria românilor seria 1786-1800, tom III, Buc. 1892 anexe la pag. 271.

steaguri dușmane. Pierderea noastră a constat din trupe regulate 3 morți și 3 răniți și din voluntari un dispărut un mort și un cal rănit. Trupa noastră a făcut o pradă considerabilă din care în afară de arme diferite peste 40 cai și șei și bagaje și 4 boi. Maiorul conte Wielhorski a slăvit curajul și hotărârea întregii trupe prezente, în special însă a căpitanului de cavalerie Simon, pe locotenentul Schelzinger și Botrazky cu Husaren de Toscana, locotenentul Vyenodt von Spleni și căpitanul Stoian și Laskari și ofițerul Ștefan și Ioniță de la voluntari ... (pag. 568) Ca urmare a organizării luate de general maior Prugglach trupele destinate pentru o operație la Cepari (Czapar) la 22 august au trecut peste Olt în două coloane. Una din două divizii de infanterie din Oros și Spling, un escadron de husari de Toscana, voluntari valahi călări și 150 pedestri și un tun și le conducea numitul conte Wilhorsky cu husarii de Toscana, s-a așezat la Racovița peste râu. Altă coloană care era compusă dintr-o divizie din Oros și Spleny și o jumătate escadron de husari de Toscana sub ordinele maiorului Klein din corpul voluntarilor valahi a trecut râul la Căineni.

Ambele coloane s-au întâlnit pe înălțimea din Titești unde au rămas împreună peste noapte.

În 23, întreaga trupă s-a mișcat în valea Topologului. Aici s-a dispus ca trupa să se odihnească până la miezul nopții după care s-a continuat marșul până în câmpia din Șuici (Suitz) unde iar s-a făcut popas și s-a așteptat revărsatul zorilor. Când s-a crăpat de ziuă întreaga trupă s-a mișcat în cea mai mare liniște către Cepari, însă o aripă de husari și voluntari călări trec în dreapta peste Topolog așa cum husarii călări erau trimiși în partea stângă, spre munte pentru ca să atace în flancare dușmanul în același timp, dacă ataca trupa principală și să-i îngreuneze retragerea acesteia, pe cât posibil.

Cavaleria trimisă în dreapta s-a lovit întâi de o Fouragierer dușmană (bază de aprovizionare) care au fugit și alarmat trupa aflată în Cepari.

Aceasta consta din 2000 de oameni călări sub comanda lui Osina, seraskierul Bin-Bascha și Bostan, Ulu, BinBuscha cu alți 300 poterași pedestri sub comanda lui Dumitru Lamesiu Armaș (Lamciu).

Neluând în seamă că dușmanul începuse să bată cu tunurile trupa noastră aceasta și-a îndreptat hotarul și cu cea mai mare ordine până în apropierea lagărului dușman. Aci maiorul Wilhorshy a lăsat trupele să se desfășoare în marș și să atace deopotrivă dușmanul pe ambele flancuri, el însuși fiindcă observa că deja unele trupe cădeau și căuta să dețină avantaj pentru fugă fără pierdere de timp a trecut în frunte cu cavaleria.

După o scurtă rezistență dușmanul era în înregime învins, a părăsit în grabă întăritura și a năvălit spre pădure la Curtea de Argeș. Cavaleria noastră a urmărit pe fugari peste trei sferturi de oră, până către trecătoare care duce în pădure.

(pag. 569) Aici maiorul Wilhorsky a încetat urmărirea, a repus în ordine trupa și apoi a trimis un comando către pădure să spioneze dușmanul. Acesta, între timp se refăcuse și se pregătea cu peste 1000 de oameni să atace cavaleria noastră. Deoarece maiorul în urmărirea dușmanului se distanțase de infanterie iar caii deasemenea erau destul de istoviți fără să se ia în seamă superioritatea dușmanului se retrage în cea mai perfectă ordine către infanteria care între timp se așezase într-un patruleter luminos. Maiorul s-a așezat cu cavaleria în flancul drept al careului și pentru acoperirea aripei sale drepte a lăsat voluntarii din Gros și Spleny să se așeze deasemenea în careu.

Dușmanul reocupase întăritura sa cea părăsită și a început să tragă foc.

Fără să lase mult timp pentru aceasta au reluat ai noștri atacul, în timp ce ambele patruletere și cavaleria în mijloc cu fanfara în frunte și comandă susținută înaintau către întăritura dușmană.

Dușmanul – prin curajos atac al trupelor noastre – a fost descumpănit, a părăsit pe dată și în grabă întăritura și domnul maior a urmărit pe fugari cu cavaleria iarși peste trecătoarea amintită în pădure lăsând pentru a fi acoperit, pe voluntarii din infanterie să-i urmărească din apropiere.

Dușmanii s-au scurs acum în întregime în pădurea deasă. Deoarece nici un om nu se mai vedea, și-a adunat maiorul cavaleria și s-a retras iarși în careu. Pentru odihnirea trupei obosite și deopotrivă pentru așteptarea pe mai departe a dușmanului, au rămas ai noștri încă 2 ore la Ceparî.

În acest timp din întăritura dușmană au fost aduse tunurile cucerite și un car cu pulbere (praf de tun). Pe lângă acest tun și carul cu pulbere a mai pierdut, dușmanul, 6 steaguri, întregul depozit cu toate bagajele, 96 bucăți vite de tăiat și mai mult de 100 cai care au căzut în mâinile noastre, împreună cu o considerabilă captură de arme, obiecte de îmbrăcăminte și bani rămase de la turci.

S-a găsit o provizie de pâine, orz, porumb și alte alimente care din lipsă de care n-au putut fi luate și au fost date trupei drept premiu.

La morți, a lăsat dușmanul pe loc până la 200 și probabil a avut încă mai mulți răniți pe care salvarea lor i-a găsit în mărăcinișuri și în pădure.

Ca prizonieri au luat 19 oameni. De partea noastră pierderea în morți a fost de 2 oameni din husarii de Toscana, 1 din infanteria Oros și 1 voluntar valah și la răniți 9 oameni din care maiorul Maurer de Toscana husar care a primit o mare strivire la braț, un cal dispărut.

Întreaga infanterie s-a distins în aceste evenimente printr-o vădită bunăvoință în greul și lungul marș, precum și prin aceea că în permanență s-a aflat în apropierea bagajului bogat părăsit de dușman adus în cea mai bună ordine și nici un om de rând și membru n-a ieșit să cadă captură având o bună urmăre.

Cavaleria în ambele cazuri a atacat cu cea mai glorioasă hotărâre și cu o așa forță că dușmanul său neegal, superior, deși avea o întăritură pentru acoperirea sa n-a putut opune decât o slabă rezistență și a trebuit să caute mântuirea cu fuga.

Aceste diferite înfrângeri ale dușmanului au făcut ca să treacă mult timp de la atacurile lor și luna septembrie a trecut fără să mai fi auzit ceva despre confruntări războinice de oarecare însemnătate în aceste ținuturi.